

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ГУМАНІТАРНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ, ЛІТЕРАТУРИ І
МЕТОДИКАМИ НАВЧАННЯ**

МАГІСТЕРСЬКА РОБОТА

**ФОРМУВАННЯ НАВИЧОК МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ
МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ**

**Спеціальність «014 Середня освіта (Мова і література
(англійська))»**

ОС — магістр

Виконавець: Граб М.В.
студентка 2-го курсу,
групи СО МЛ(А)-2 (М)

(підпис)

Науковий керівник:
к. пед. наук, ст.викладач Кончович К.Т.

Робота допускається до захисту:
Зав. кафедрою:
д. пед. наук, проф. Теличко Н.В.

(підпис)

(підпис)

«___» _____ 2021 р.

Мукачево – 2021

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ I. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ.....	6
1.1. Сутність поняття «Професійна компетенція» та її компоненти.....	6
1.2. Комунікативна компетенція як складова процесу професійної підготовки майбутнього вчителя англійської мови.....	13
1.3. Розвиток міжкультурного спілкування у процесі вивчення іноземних мов.....	21
Висновки до розділу 1.....	26
РОЗДІЛ II. ВИКОРИСТАННЯМ МОДЕЛІ МІЖКУЛЬТУРНОГО СПІЛКУВАННЯ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ	28
2.1. Інтерактивне навчання як модель міжкультурного спілкування.....	28
2.2. Застосування рольових ігор на уроках англійської мови для розвитку міжкультурного спілкування.....	43
2.3. Розробка комплексу вправ для формування професійної компетентності майбутнього вчителя англійської мови.....	53
Висновки до розділу 2.....	70
ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ.....	72
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	76

ВСТУП

Термін «професійна компетентність» широко використовується у ході аналізу проблем модернізації освіти та визначення вимог до випускників вищих навчальних закладів. Науковець Х. Шапаренко розуміє категорію «професійна компетентність» як готовність і здатність фахівців приймати ефективні рішення у процесі професійної діяльності. Професійна компетентність, згідно його тлумачення, в цілому характеризується сукупністю інтегрованих знань, умінь і досвіду, а також особистісних якостей, що дозволяють людині ефективно проектувати і здійснювати професійну діяльність [9]. На думку науковця Н. Сергієнка професійна компетентність вчителя – інтегроване професійно особистісне утворення, в якому внутрішні ресурси людини, її особисті якості та здібності розглядаються як джерело й критерії ефективної предметної діяльності в системі освіти. У процесі навчання студенти мають оволодіти уміннями виступати в ролі посередника між представниками своєї та іншомовної культур, визначати причини порушення міжкультурної комунікації й ефективно усувати непорозуміння й конфліктні ситуації, що були зумовлені міжкультурними відмінностями.

Об'єктом дослідження є процес підготовки майбутнього вчителя англійської мови.

Предметом дослідження є професійна компетенція майбутнього вчителя англійської мови з використанням моделі міжкультурного спілкування.

Одним із завдань професійної підготовки студентів, майбутніх вчителів має стати вивчення міжкультурних відмінностей, що дає змогу чіткіше усвідомлювати особливості своєї культури, більш ефективно взаємодіяти з представниками іншої культури, уникати міжетнічної напруги, як

потенційної причини етнічних конфліктів, що і спричинило **актуальність дослідження**.

Метою роботи є дослідження формування професійної компетенції майбутнього вчителя англійської мови з використанням моделі міжкультурного спілкування.

Дослідження було зорієнтовано на низку завдань:

- 1) визначити зміст професійної компетенції та її компоненти;
- 2) обґрунтувати зміст комунікативної компетенції як складова процесу професійної підготовки майбутнього вчителя англійської мови;
- 3) розкрити поняття міжкультурного спілкування у вивченні іноземних мов;
- 4) визначити взаємодію міжкультурного спілкування та інтерактивного навчання;
- 5) сформулювати рекомендації та вправи щодо вдосконалення процесу формування професійної компетентності майбутнього вчителя.

Методика дослідження: робота виконана комплексною методикою на основі *загальнонаукові методи: аналіз і синтез* наукової, навчально-методичної літератури для порівняння, зіставлення різних поглядів *системний метод* для з'ясування місця й ролі міжкультурної компетентності в професійній підготовці майбутнього вчителя, *проектувальні* методи.

Практичне значення роботи полягає в тому, що матеріали можуть бути використані на уроках англійської мови для спілкування та міжкультурної комунікації.

Публікації. Основні положення та результати дослідження опубліковано в 2 статтях, із них 1 – у студентському науковому віснику, одна – у міжнародному виданні.

Структура роботи складається зі вступу, двох розділів, висновків, додатків та списку використаних джерел.

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ

Під професійною компетентністю вчителя англійської мови, ми розуміємо здатність педагога до успішної професійної діяльності. Крім того, ми поділяємо точку зору Н. В. Баграмової про те, що професійна компетентність вчителя англійської мови є сукупністю ключових, базових і спеціальних компетентностей, які утворюють її структуру. Відповідно, її ключовий компонент містить п'ять груп ключових компетентностей:

- політичні, соціальні компетентності;
- компетентності, що стосуються життя людини в полікультурному світі;
- компетентності, що стосуються володіння усним і письмовим спілкуванням;
- компетентності, що пов'язані з реаліями сучасного інформаційного суспільства, яке вимагає навичок володіння новими технологіями;
- компетентності, що реалізують здатність і бажання вчитися все життя як основу безперервної підготовки в професійному аспекті, а також у суспільстві й особистісному плані.

Таким чином, уточнені структура та зміст професійної компетентності вчителя англійської мови навчального закладу створюють сприятливі передумови для якісної підготовки педагогічних кадрів зазначеного профілю.

Головною метою навчання іноземної мови полягає у формуванні в учнів комунікативної компетенції, базою якої є комунікативні уміння, сформовані на основі мовних знань і навичок. Під комунікативною компетентністю розуміють здатність встановлювати і підтримувати необхідні контакти з іншими людьми, певну сукупність знань, умінь і навичок, що забезпечують ефективне спілкування. Виокремлюють такі складові комунікативної компетентності:

- орієнтованість у різноманітних ситуаціях спілкування, яка заснована на знаннях і життєвому досвіді індивіда;
- спроможність ефективно взаємодіяти з оточенням завдяки розумінню себе й інших при постійній видозміні психічних станів, міжособистісних відносин і умов соціального середовища;
- адекватна орієнтація людини в самій собі - власному психологічному потенціалі, потенціалі партнера, у ситуації;
- готовність і вміння будувати контакт з людьми;
- внутрішні засоби регуляції комунікативних дій;
- знання, вміння і навички конструктивного спілкування;
- внутрішні ресурси, необхідні для побудови ефективної комунікативної дії у визначеному колі ситуацій міжособистісної взаємодії.

Таким чином, комунікативна компетентність постає як структурний феномен, що містить складові цінності, мотиви, установки, соціально - психологічні стереотипи, знання, вміння, навички.

Термін «міжкультурне спілкування» це адекватне взаєморозуміння двох учасників комунікативного акту, що належать до різних національних культур. Міжкультурна комунікація відіграє важливу роль в процесі навчання іноземної мови. Щоб вона відбулася, слід не тільки добре володіти іноземною мовою, а й правильно розуміти національну культуру країни мови, що вивчається, менталітет носіїв цієї мови, особливості їх повсякденного життя, традиції, звичаї як у вербальному, так і в невербальному плані. Кожний урок з іноземної мови - це перехрестя культур, це практика міжкультурної комунікації.

Є такі критерії та показники професійної компетентності вчителя іноземної мови: 1) процесуально-змістовий із показниками: знання (методологічні, загальнотеоретичні, спеціальні, вміння, навички; оволодіння основами педагогічних технологій; використання прийомів педагогічного менеджменту; 2) суспільно-громадянський із показниками: громадянська відповідальність; розуміння значущості педагогічної діяльності; суспільна

активність; 3) культурологічний із показниками: усвідомлення себе носієм національних цінностей; толерантність, повага до мови, релігії, культури різних націй; планетарне мислення; 4) регулятивно - оцінний із показниками: мотивація досягнення компетентності; рівень професійної самосвідомості; емоційна гнучкість; 5) професійно - особистісний із показниками: гуманність; мобільність; комунікативність.

Інтерактивне навчання будується на основі взаємодії з міжкультурним спілкуванням. Метою інтерактивного навчання з точки зору “учень – середовище” є допомогти кожному учневі бути готовим до спілкування із зовнішнім світом, усвідомити особливості такого спілкування, опанувати різні мови такого спілкування, що є необхідним для продуктивної міжкультурної комунікації. На уроках іноземної мови слід якомога ширше впроваджувати методи інтерактивного навчання, які б сприяли зменшенню напруги між соціальним характером людської діяльності та індивідуалізованою моделлю традиційного навчального процесу. Такими методами є рольові ігри, вправи для груп з невеликою кількістю учасників, вправи на розвиток навиків саморегуляції, робота над проектами, дискусії, тренінги, моделювання ситуацій тощо. Призначення інтерактивного навчання – передати знання і усвідомити цінність інших людей. Структура інтерактивного навчання є: мотивація; оголошення, представлення теми і очікуваних результатів; надання необхідної інформації для розв’язання завдань; інтерактивна вправа; підбиття підсумків, оцінювання результатів уроку.

Оскільки використання рольових ігор передбачає створення особливого навчального простору, в якому учень готується до вирішення важливих проблем та реальних ускладнень, "проживаючи" їх та способи їх вирішення, завдання вчителя полягає в тому, щоб, по-перше, створити життєво-важливу ситуацію, по-друге, розподілити ролі і, по-третє, сформулювати пошукові завдання, що впливають із ситуації. Під час проведення рольової гри змінюється також і роль вчителя - якщо традиційно

вчитель повинен контролювати мовленнєву діяльність учня, то в умовах гри контроль та керівництво з боку вчителя повинні бути припинені як тільки учень почав обігравати роль.

Спілкування під час рольової гри є ефективним та невимушеним, якщо у учнів є набір завершених фраз, які вони можуть використовувати у ситуаціях, вільно ними оперуючи. При виборі завдань для рольової гри потрібно враховувати рівень знань учнів та потреби, інтереси та досвід учнів.

Отже, в роботі з формування професійної компетентності в майбутніх вчителів слід активно задіювати педагогічні та психологічні тренінги. Цей метод сприяє активізації рефлексування особистісних можливостей студентів, розвитку адекватної самооцінки, комунікативних вмінь, формуванню емоційної гнучкості майбутніх учителів, їх професійної мобільності, тобто підвищенню професійної компетентності в цілому. Означені вправи входять як до психологічного, так і до педагогічного тренінгу, останній може містити також рішення педагогічних задач. У рамках тренінгової роботи також пропонується проводити ділові ігри, які сприятимуть формуванню вміння подумки здійснювати різні види педагогічної діяльності й спілкування, відтворювати різноманітні сторони праці вчителя. Ділові ігри використовуються як один із способів подолання критичних ситуацій шляхом їх рефлексивного переосмислення.

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>